

tentur L. B. de Cramer, & Boehmer *loc. citat.* Quomodo ergo Catholicus has illis attribuire audet. Appositè ad rem refert van Espen *part. 2. tit. 33. de Decim. cap. 6. n. 25.* Testamentum HENRICI III. Ducis Brabantiae, in quo inter cœtera ordinat, *item per totam terram Brabantiae generaliter Decimas Novalium restituimus Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, ad quas pertinent pleno jure, Brabantiae enim Duces Novalis Decimas olim sibi postulasse, rectius instructos autem Ecclesiae resignasse docet Zypæus loc. cit. in fine.*

CAPUT IV.

De exemptione à solutione Decimarum Novalium.

CERTUM est, posse aliquem eximi ab obligatione solvendi Decimas tum antiquas, tum Novalis, ut omnes fatentur, & clarè decusum est in *cap. 24. de Decim.* ubi: *cùm igitur quilibet Decimas solvere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus* Schmaltzgrueber *de Decim. n. 52.* dummodo parochis aliisque curatis de congruâ sustentatione aliundè provideatur. Acquiritur autem exemptio à solvendis Decimis 1) *privilegio Summi Pontificis cap. 3. & 10. de Decim.* qui solus propter supremam in Ecclesiis, res & jura Ecclesiastica potestatem privilegium hoc dare potest, Barthel *Opusc. 7. de Decim. Sect. 7. §. 1. Assert. 2.* Gonzalez *ad cap. 4. de Decim. n. 9.* Olim constitutione PASCHALIS II. & aliorum Pontificum benevolentia datum erat omnibus religiosis, clericisque communiter viventibus, & Hospitalariis Templariisque, qui religionis causâ ad tutandos christianos contra infidelium aggressuras & incursiones cœterant, & in voto castitatis, obedientiae & abdicationis propriorum bonorum vitam ducere profitebantur. Ne cogerentur Decimas solvere laborum suorum & propriorum nutrimentorum *cap. 47. caus. 16. q. 1.* ubi ratio offertur, quia omne, quod residuum est de illorum redditibus, in causas pias erogandum sit, dicente Domino: *quod superest, date Eleëmofynam.* Verum, cùm hæ immunitates juribus Parœciarum nimis detraherent ADRIANUS IV. eas restrinxit & statuit. Ut fratres Ordinis Cisterciensis, Templarii, qui sub CLEMENTE V. in Concilio Viennensi ob certas & graves causas sunt extincti, ut Historiarum auctores narrant Platina in *Vita CLEMENTIS V.* & Hospitalarii duntaxat tali exemptione uterentur, cœteris verò religiosis, & canonicis regularibus concessit, ut Decimas non deberent de hortis, de nutrimentis animalium suorum, & de Novalibus, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolerent. Ideoque GREGORIUS IX. in *cap. 17. de excessib. Prælator.* redarguit quosdam Ecclesiae Præsules, qui ex hortorum proventu à Dominicanis & fratribus Minoribus

De-

Decimas extorquebant. Attamen his non obstantibus, quod decurtata essent privilegia Monachi albi (qui sunt Cistercienses, & alii Religiosi, qui recenter exorti nivea indumenta sumpserunt) & nigri (per hos intelliguntur Benedictini, qui olim in maximâ commendatione habebantur, & ita denominati sunt ab atrâ veste, quâ etiam omnes Monachi antiquitus sunt usi ob humilitatis, & luctûs speciem) nec non aliâ quâdam cœnobarum familiâ occasione exemptionum, quas antiquitus Ecclesia Romana ipsis tribuerat, Decimarum solutionem detractabant, quæ res multarum querimoniarum materiam præbuit, & in Synodo Lateranensi habitâ sub ALEXANDRO III. circa annum Christi 1180. acriter disputata est à Clericis allegantibus privilegia non solvendarum Decimarum Monachis data, Ecclesiis inopiam afferre, illos esse opulentissimos, Monasteria nova passim in Urbibus, & pagis construere, latifundiorum acquisitionibus quotidie augeri, & ita rem deducendam fore ad eum statum, ut Ecclesiastici à Religiosis victûs solatia petere debeant. Hæ & similes expostulationes in œcumenicâ Synodo exaudita sunt, & causa ad ALEXANDRI III. Papæ iudicium & notionis examen fuit remissa, illæ igitur justæ hominum Ecclesiasticorum petitioni satisfaciens iussit Monachos onera decimationum agnoscere, exceptis rebus, quarum gratiam eis fecit ADRIANI Sanctio *cap. 10. de Decim.* Idem ALEXANDER privilegium præclaro Cisterciensium Ordini datum, quo liberantur à Decimis laborum suorum præstandis explicat in *cap. 12. eod. tit.* contra malitiosam quorundam interpretationem, qui verba calumniantes illud ad *Novalia* constrictabant. Querulis nondum cessantibus, & ad INNOCENTIUM III. per diversos Episcopos, & præcipuè per quinque ecclesiensem delatis Sammus Pontifex mediantibus literis commonebat ipsos Cistercienses, imò comminebat abolitionem privilegii iis concessi super exemptione Decimarum, ut constat ex Epistolâ 85. ipsius Pontificis *lib. 16.* quam integram refert Gonzalez ad *cap. 34.* Cistercienses lectis huiusmodi literis in Capitulo generali habito sub ARNALDO II. statuerunt, ut fratres sui Ordinis in futurum prædianon emerent, nisi forte pro Monasteriis de novo fundandis, & acquisitas possessiones colonis locarent, *cap. 34. de Decim. in princip.* Primò igitur Monasteriorum Præpositi acquisitiones suas, quarum frequentia, offensionis & querimoniarum materiam præbebat, cohibere procurarunt, ut suo privilegio aliquem modum afferrent; mox INNOCENTIUS III. cupiens plenius consulere utilitati Ecclesiarum & generaliter edicere de Religiosis omnibus, qui à pendendâ suorum laborum decimâ exemptione gaudent, statuit in Lateranensi Concilio generali, ex cuius *canone 55. cap. 34. de Decim.* desumptum est, ut ex prædiis Decimationi obnoxiiis, quæ Cistercienses aliique Regulares paribus privilegiis honorati postmodum acquisituri essent, Decimalis census redderetur, sive ea locarent.

sive propriis manibus vel sumptibus excolerent, quo tamen posteriori casu prius immunes censebantur. Juxta hanc itaque sanctionem prerogativa, quam habent Cistercienses alique paribus privilegiis praediti, ut terrarum suarum, quibus ipsi adhibent culturam, Decimas praestare non teneantur, pertinet tantummodo ad fundos ante Synodum Lateranensem sub hoc Pontifice anno Pontificatus sui 18. & redemptionis humanae 1215. ut Gothesfridus Colonienfis in *annalib.* hoc anno, habitam partos. MARTINUS V. (prout refert Zypaeus *lib. 3. de Decim. consult. 8. n. 5.*) praeaudato Ordini Cisterciensi generaliter indulgit, ut à Decimis essent immunes tam de possessionibus habitis ante & post Concilium Lateranensem, quam de caetero habendis non tantum, si propriis sumptibus illas excolerent, sed etiam si alias quomodocunque & qualitercunque excolerentur. Quod & SIXTUS IV. confirmavit. Majorem adhuc libertatem Societati Jesu concessit GREGORIUS XIII. primâ Januarii anno 1578. teste Valensi *de Decim. §. 8. n. 2.* dubitat quidem praeaudatus Zypaeus *loc. citat.* de viridi horum privilegiorum, quatenus excedant privilegia corpori juris inserta, observantia, contrarium tamen tuetur Wames *de Decim. Consult. 450.* & in his similibusque privilegiis specialiter cuidam Ordini Religiosorum concessis expressam derogationem privilegiorum in corpore juris clausorum necessariam non esse, sed sufficere illam clausulam generalem non obstantibus &c. docet Gonzalez *ad caput. 34. de Decim.*

Superioribus addendum est 1) concessâ remissione à Decimis Novalium, terram, quæ semel Novalis fuit, semper ejusdem conditionis existimari, ut privilegiati ejus ratione decimas non praestent, nec lapsu temporis in jus commune aliorum agrorum transire *cap. ult. de privileg.* 2) Privilegium non solvendi decimas de Novalibus, intellige de iis, in quibus alter tempore concessi privilegii non habet quasi possessionem percipiendi decimas *cap. 31. de privileg.* ne fiat tertio praedictum praeter intentionem concedentis, Covarruv. *variar. resolut. cap. 17. n. 14.* Begnudelli Bassi *verbo decima n. 18. & 103.* 3) Probabilius esse: quod privilegium absolute concessum de non solvendis decimis ex propriis praediis, etiam extendendum sit ad Novalia post concessum privilegium exulta, quia verba generaliter, & indefinite loquentia secundum propriam suam significationem de omnibus praedialibus decimis tam praesentibus, quam futuris intelliguntur. confirmat hoc *cap. 10. de decim.* ubi privilegium exemptionis concessum cisterciensibus comprehendit etiam praedia Novalia. Barthel. *supracit. loc. §. 2.* Schmaltzgrueber *de decim. n. 56.* Nec dicit quis privilegium percipiendi decimas juxta superius dicta non extenditur ad Novalia, ergo à pari &c. Nam probè est distinguendum inter privilegium negativè uti est: decimas nullas, aut non solvendi, & positivè uti est decimas colligendi conceptum, illud enim latius patet, & involvit nega-

negationem absolutam, quæ vera non esset, si ex quibusdam prædiis, qualia autem utique sunt Novalia, aliquid solvere deberet privilegiatus: contra privilegium colligendi decimas non involvit affirmationem absolutam de decimis omnibus etiam nondum existentibus, sed vera adhuc est, licet tantum ad decimas actu debitas restringatur Pichler *de decim. n. 19. & 27.* Pirhing *in Synop. de decim. sect. 5. §. 2.* aliud foret, si privilegium non generalibus terminis & indefinitè datum, sed ad prædia præsentia esset restrictum, aut si privilegium cedat in enormem læsionem Ecclesiæ Parochialis. *cap. 9. de decim. & ratio est, quia in concessione privilegii includitur tacita conditio: nisi enormiter lædatur Ecclesia Parochialis.*

2) Conventione, quæ si temporalis sit, & ad vitam singularis decimatoris v. g. Parochi extensa nullâ, si perpetua, & remissio purè gratuita, Pontificiâ, si non gratuita, sed interveniat aliqua transactio, permutatio, aut compensatio Episcopali authoritate, confirmationeque indiget, rationem diversitatis vid. apud Schmier *lib. 3. tract. 1. part. 3. cap. 3. sect. 3. §. 4. n. 51. seqq.*

3) Consuetudine legitimè introductâ *cap. 18. 20 & 32. de decim.* in quibus textibus summi Pontifices consuetudinem circa decimas præprimis inspicere, & servari volunt. Eâque ex causâ plurimis in locis factum est, ut obligatio solvendi personales decimas penitus cesseret, ad talem consuetudinem autem introducendam tempus immemorabile cum Engelio *de decim. n. 46.* requirit Barthel *loc. supra cit. §. 2. alique.*

4) Præscriptione non tantum à personis Ecclesiasticis, sed etiam à laicis: eo quod illa exemptio non sit aliquid spirituale, sicut nec ipsa obligatio est aliquid spirituale, sed est jus quoddam temporale, seu usurpatio naturalis libertatis, colligendi integros fructus ex agro proprio, quatenus decimator jus decimandi intermittere, Covarr. *var. resolut. lib. 1. cap. 17. n. 10.* requisita hujus præscriptionis vide apud A. A.

CAPUT V.

Quænam actiones & remedia competunt decimatori,
& quisnam sit iudex competens in causâ decimarum,
item de pœnis eas non solventium.

UT decimatores possint decimas, sive antiquæ sive Novalis sint, exigere cum effectu, varia juris remedia & actiones illis competuat, tum ratione fructuum decimabilium, tum ratione ipsius juris decimandi. Ratione fructuum interest, num à solo & à reliquo fructuum cumulo separati sint, & decimatori portio sua assignata